

je, kao što se vidi iz naslova, namijenjeno građanima Hangzhoua. U njemu se autor zahvaljuje svim građanima koji su sudjelovali u prosvjedu protiv izgradnje spalionice otpada te napominje da je i sam bio građanin ovog grada. U svom pismu autor pohvaljuje djelovanje građana i izražava nadu da će nastaviti u istoj mjeri te svojim djelovanjem pokušati smanjiti problem otpada s kojim se susreću gradovi u Kini.

Poglavlje »Across Generations« sadrži četiri pisama i posljednje je u knjizi. Prvo pismo napisao je Cameron Muir i naslovljeno je »Dear optimistic future self«. Kao što je vidljivo iz naslova u pismu autorica piše samoj sebi iako sumnja da će tada još živjeti. Kroz cijelo pismo proteže se tema nade u bolju budućnost za okoliš te autorica pokušava budućoj sebi dočarati svoje misli o budućnosti okoliša. Drugo pismo nosi naziv »A letter to My Father« i napisala ga je Chioma Daisy Onyige. U ovom pismu autorica piše svojem ocu koji je ostavio veliki trag na njoj kroz svoje misli o okolišu. Prepričava mu sve promjene koje su se dogodile u njihovom kraju od trenutka kada je umro. Od svih pisama ovo je vjerojatno najosobnije prirode. Predzadnje pismo napisala je Jenny Price pod naslovom »Green Me Up, JJ. Advice for Greenies in a Complicated World«. Ovo pismo odgovor je na pismo koje je i autorica primila i ona pokušava običnoj osobi objasniti iz kojeg razloga jest bitna briga za okoliš. To postiže osvrćući se na stvari koje je osoba spomenula u pismu, tj. osobne stvari iz života osobe. Tako približava brigu za okoliš toj osobi. Posljednje pismo »Dear Alyssum« napisala je sama urednica knjige Elin Kelsey. Pismo je posvećeno Alyssum, vjerojatno prijateljici ili poznanici autorice, koja se jednom prilikom povjerala autorici s dilemom koju je imala, a ta dilema je bila treba li pokušati dobiti dijete ili ne. Razlog toj dilemi je bio strah od ekološke katastrofe koja bi se mogla dogoditi. Zaključak autorice jest da se unatoč svemu ne treba gledati samo negativno na svijet i život, tj. nameće se da autorica ipak smatra da je osoba, ako je htjela, trebala pokušati dobiti dijete.

Ovo djelo predstavlja zanimljiv način približavanja problema okoliša široj javnosti. Jednako tako autori ovih pisama zrače određenom pozitivom što će na jednak način djelovati i na šire mase ljudi. Ako je naum urednice i začetnice ideje o ovoj knjizi bio prikazati neku vrstu pozitivne među stručnjacima u environmentalizmu i potaknuti javnost na veću zainteresiranost za okoliš, zasigurno je to i postigla. Usudim se zaključiti da je ovo strukturom neobično djelo vrhunsko i zanimljivo štivo vrijedno čitanja i promišljanja.

Marko BALAŠKO

MARKO JELENIĆ, KANFANAR 1811.-1825.: DEMOGRAFSKA KRETANJA I SVAKODNEVICA U ŽIVOTU JEDNE ŽUPE, KANFANAR, 2017., 278 STR., PRIKAZ KNJIGE

Godine 2017. u izdanju Općine Kanfanar i Udruge Dvegrajci svjetlo dana ugledala je prva monografija mladoga istarskog povjesničara Marka Jelenića naslovljena *Kanfanar 1811.-1825.: Demografska kretanja i svakodnevica u životu jedne župe*, u kojoj autor, kroz deset poglavlja, rekonstruira mnoštvo segmenata svakodnevnoga života na Kanfanarštini tijekom petnaestogodišnjega razdoblja prve polovice 19. stoljeća.

Područje Kanfanarštine pogodovalo je razvitku života još od prapovijesti, a život se na ovome prostoru nastavio kroz antiku do srednjega vijeka te je prepoznatljiv prvenstveno po srednjovjekovnome Dvigradu, kaštelu koji je svojevremeno obuhvaćao dva grada, Moncastello i Castel Parentino, a čiji prvi spomen datira iz kraja 9. stoljeća. Upravo ovaj srednjovjekovni lokalitet čini okosnicu prvoga poglavlja koje nosi naslov *Nekoliko povijesnih crtica o Dvigradu i Kanfanarštini tijekom srednjega i novoga vijeka* (str. 7-16). U njemu se autor kratko dotiče dvigradskih vladara – akvilejskoga patrijarha, grofova Goričkih i, u konačnici, Mletačke Republike. Drugo poglavlje donosi pregled historiografije o Kanfanarštini (str. 17-20). Autor pritom uočava kako za ovaj prostor odista postoji određeni historiografski interes, iako se

prvenstveno svodi na proučavanje Dvigrada. Srednjovjekovna se utvrda našla u središtu interesa više znanstvenika, od onih devetnaestostoljetnih (poput Bernarda Benussija, Camilla De Franceschija, Bernarda Schiavuzzija i Antona Pogatchniga) do suvremenih (poput Miroslava Bertoše, Maurizija Levaka i Slavena Bertoše). Iduće poglavlje naslova *Nekoliko crtica o administrativnom ustrojstvu za vrijeme francuske i austrijske uprave* (str. 21-23) donosi osnovne podatke o administrativnome uređenju Kanfanarštine tijekom prve uprave Habsburgovaca, zatim za Napoleonove vlasti te, konačno, tijekom druge austrijske uprave čijom okupacijom 1813. završava razdoblje stalnih promjena te Kanfanarština potpada pod jurisdikciju vodnjanskoga kotara. Crkvena prošlost Župe sv. Silvestra našla se u fokusu istoimenoga, redom četvrtog, poglavlja (str. 24-75). Niz dokumenata koji se čuvaju u župnome arhivu autoru je omogućio minuciozno istraživanje crkvene povijesti, počevši od župne crkve sv. Silvestra, čija je izgradnja započela 1695., a dovršena već sljedeće godine. Sredinom 1714., tijekom vizitacije biskupa Antonija Vaire, preneseno je Sveto Tijelo iz dvigradske sv. Sofije u kanfanarsku crkvu sv. Silvestra, što predstavlja važan događaj u životu župe, jer je time i formalno preseljeno njezino sjedište. Posebnu pažnju autor posvećuje arhitekturi župne crkve, prvenstveno trima oltarima (sv. Antuna Padovanskoga, sv. Marije od Ružara, sv. Sofije i sv. Silvestra) i gotičkoj propovjednici. Inventar župne crkve otkriva kako je ona posjedovala velik broj predmeta, od čega su neki i umjetničke vrijednosti, dok su inventari manjih crkava, one sv. Duha u Korenićima i sv. Marije Magdalene u Šorićima, količinski i po umjetničkoj vrijednosti manji od onoga župne crkve. Autor se dotaknuo i prihoda župe koji, između ostaloga, svjedoče i o cijenama namirnica te životu na Kanfanarštini. Ovim je poglavljem obuhvaćen i popis kanonika, župnika i ubiratelja desetina iz razdoblja od 1765. do 1925., a iz kojega autor iščitava kako su klerici, bez obzira na to što su se najčešće potpisivali talijanskom grafijom, pripadali hrvatskome nacionalnom elementu. Duhovni aspekt župe, kako klerika tako i puka, je također prikazan, i to preko spisa koji su nastali kao produkt biskupske vizitacije Antonija Peteanija Kanfanaru 1831. Bilježnički spisi kanfanarskih bilježnika, konkretno oni Gašpara Medena, našli su se u fokusu idućega poglavlja (str. 76-95). Analizirano je ukupno sedam isprava, od toga tri ugovora (kupoprodajni ugovor između Zvana Maružina i Zvana Pucića iz 1815., posudba i vraćanje duga Martina Okreta Girolamu Basiliscu iz 1815., ugovor Nazarija Lugnanija sa sinom Alviseom iz 1816.) i isto toliko oporuka (Foške Radetić iz 1815., Ane Katarine Burić iz 1816. i Šime Banka zvanog Miković iz 1822.) te jedna donacija (Mihe Pušara iz 1821.). Navedeni su dokumenti, zaključuje autor, od iznimne važnosti za razumijevanje društvenih i obiteljskih odnosa na Kanfanarštini početkom 19. stoljeća. Otvorenje škole u Kanfanaru, na čemu je austrijska vlada radila od 1816. do 1818. tema je idućega poglavlja, *Nekoliko crtica o otvaranju škole u Kanfanaru* (str. 96-97), u kojem doznajemo kako su kanfanarsku školu, zbog rada na polju i nedostatka interesa, pohađala tek malobrojna djeca. Sljedeće poglavlje, *Kanfanar u dokumentima Franciskanskoga katastra* (str. 98-131), pruža uvid u brojne segmente svakodnevnoga života prve polovice 19. stoljeća na osnovu građe iz spomenutog katastra. Prve izmjere na Kanfanarštini napravljene su već 1819. te nastavljene idućih godina, a donose čitav niz podataka, od prometne povezanosti kraja, preko podataka o stanovništvu, poljoprivrednim zemljištima, klimatskim prilikama, ritmu obavljanja poljoprivrednih radova, broju domaćih životinja, uzgoju poljoprivrednih kultura (poput vinove loze, kukuruza, ječma, krmnog bilja i sl.), trgovačkim aktivnostima mještana Kanfanarštine, a povezano s time i cijenama namirnica i usluga rada, pa sve do toponimije kraja. Osobito je zanimljiv zapis o skupini razbojnika koja je manevrirala na širokom području od Raše do Mirne, a koja je svoje sklonište pronašla upravo u šumama oko Kanfanara. Posljednja se tri poglavlja bave demografijom kanfanarskoga kraja. Prvo od njih, kao što i sam naslov (*Brojčano stanje stanovništva u prva dva desetljeća 19. stoljeća*) (str. 132-144) kaže, odnosi se na prva dva desetljeća 19. stoljeća. Autor donosi podatke popisa stanovništva iz 1803. i 1811. te uočava depopuliranu demografsku sliku kao posljedicu neimaštine i teških ekonomskih prilika uslijed napoleonskih ratova. Uz detaljan popis naseljenih lokaliteta, ukupno njih 22, doznajemo također kako je područje Župe sv. Silvestra bilo administrativno podijeljeno u tri veće cjeline (Kanfanar s okolicom, Kontradu i Prikodragu). Zanimljivo je da su određene kuće imale i nazive, iako je to bio prije izuzetak negoli praksa, dok je nekoliko kuća bilo napušteno, a gotovo uobičajeni su bili slučajevi kada je više obitelji u krvnome srodstvu dijelilo isti krov. Od potonjeg ponekad nisu bile izuzete ni imućne obitelji, pa je tako nedostatak prostora čak i moćnu

kanfanarsku obitelj Basilisco primorao da živi pod istim krovom. Slijedi poglavlje koje se bavi demografskim kretanjima na Kanfanarštini za napoleonske uprave (str. 145-164), za vrijeme koje vođenje matičnih knjiga preuzimaju matični uredi. No zbog nedostatka pismenih službenika često su se u ulozu upisničara ponovno javljali svećenici, kao što to bio slučaj i u Kanfanaru. Demografska kretanja u Župi sv. Silvestra za francuske vladavine ilustrirana su na primjeru matičnih knjiga iz 1811. Autor spomenute godine uočava blagu krizu smrtnosti te negativan demografski trend, a kao specifičnost u vođenju matica uočava činjenicu da su se u jednu knjigu upisivali nagovještaji vjenčanja, a u drugu sam čin vjenčanja, pa su tako 1811. na Kanfanarštini bila najavljena tri, no realizirana dva vjenčanja. Demografska kriza koja je tijekom 1816. i 1817. zadesila Europu okosnica je obimom najobuhvatnijega, ujedno i posljednjeg, poglavlja, *Razdoblje druge austrijske uprave 1815.-1825.* (str. 165-249). Spomenuta kriza, do koje je došlo uslijed poremećenih klimatskih prilika i teškoga gospodarskog stanja prouzročena učestalim vojnim akcijama tijekom Napoleonove vladavine, nije zaobišla ni kanfanarsko područje, a njezine demografske dosege i posljedice Jelenić promatra koristeći ne samo matične knjige umrlih već i one rođenih i vjenčanih. Godine 1817. Kanfanar je, uočava autor, zadesilo tzv. malo ledeno doba koje će za posljedicu imati stagnaciju istarskoga gospodarstva, smanjenje poljoprivredne proizvodnje i rast cijena namirnica. Promatrajući broj umrlih, Jelenić zaključuje kako su 1817. Kanfanarštinu zadesile tzv. demografska katastrofa i kriza smrtnosti, a nova će kriza smrtnosti, čiji se razlog krije u propadanju ljetine uslijed jake suše, ovaj prostor ponovno pogoditi sedam godina kasnije, 1824. Radi boljega shvaćanja demografskih trendova autor je pristupio i analizi vjenčanja i rođenja. Ističe kako se radilo o nesigurnim vremenima tijekom kojih su ritmove sklapanja brakova s jedne strane diktirali povišeni ritmovi mortaliteta, a s druge poljoprivredni radovi. Potonji su diktirali i ritam rođenja, i to do te mjere da su datumi začeca i rođenja bili unaprijed planirani. Usprkos tome što su ritmovi rođenja bili također pogođeni teškim vremenima, do kraja trećega desetljeća 19. stoljeća Kanfanarština se oporavlja i bilježi pozitivan demografski trend.

Djelo *Kanfanar 1811.-1825.: Demografska kretanja i svakodnevnica u životu jedne župe* sadrži gotovo sto vizualnih priloga (fotografija, grafikona i tablica). Jelenić na kraju pojedinoga poglavlja nerijetko čitatelju donosi i tekst korištenih dokumenata u originalu, stavljajući ga na taj način pred svojevrsan izazov vlastite interpretacije. Ovom monografijom, ali i brojnim člancima koji od 2011. nastaju u sklopu znanstvenoga skupa *Crtice iz povijesti Kanfanarštine* a bivaju objavljeni u pripadajućem mu zborniku, ovaj kraj počinje dobivati zasluženno mjesto u suvremenoj istarskoj historiografiji, šireći tako njezine vidike i interese van granica srednjovjekovne utvrde Dvigrada i pokazujući kako prostor Kanfanarštine predstavlja zanimljivo područje historiografskih promišljanja i istraživanja. Jelenićevo djelo na taj način može poslužiti kao polazište za daljnja historiografska istraživanja ne samo kanfanarskoga već i drugih lokaliteta na području istarskoga poluotoka.

Iva KOLIĆ

YUVAL NOAH HARARI, HOMO DEUS: KRATKA POVIJEST SUTRAŠNJICE, FOKUS, ZAGREB, 2017, 461 STR.

Izraelski povjesničar Yuval Noah Harari, specijalist za vojnu povijest srednjeg vijeka, otisnuo se u puno kompleksnije istraživačke vode pišući o globalnoj povijesti čovječanstva od prvih ljudi pa do današnjice u svom bestselleru *Sapiens – kratka povijest čovječanstva*. U novom djelu *Homo Deus*, kako već podnaslovom naslućuje – kratka povijest sutrašnjice, Harari ide korak dalje. Upušta se u projekcije budućnosti i analizira različite putove kojima bi *Sapiens* mogao poći u bližoj daljoj budućnosti. Ovakav je pristup potpuno stran u hrvatskoj historiografiji (ne zaboravimo da ni svjetske povijesti ili regionalne historije koje ne uključuju hrvatsku povijest, gotovo da ne postoje u hrvatskoj historiografiji pisanoj od strane domaćih stručnjaka). Niti u međunarodnim razmjerima nije česta pojava da se povjesničar bavi

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

Iz povijesti okoliša rijeke Drave
From the Drava River's Environmental History

Volumen XIII / Broj 13
Zagreb - Samobor 2017
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/4092-148, fax: +385/1/4092-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moacanin,
Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - president/predsjednik (Zagreb), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula), Zrinka Blažević (Zagreb), Tatjana Buklijaš (Auckland, New Zealand), Ljiljana Dobrovšak (Zagreb), Goran Đurđević (Požega), Josip Faričić (Zadar), Borna Fürst Bjeliš (Zagreb), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb), Paul Hirt (Tempe, SAD), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Silvije Jerčinović (Križevci), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb), Ivan Mirnik (Zagreb), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb), Hrvoje Petrić (Zagreb), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordan Ravančić (Zagreb), Marko Šarić (Zagreb), Mladen Tomorad (Zagreb), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Zagreb), Frank Zelko (Burlington, VT, SAD), Zlata Živaković Kerže (Osijek), Ivana Žebec Šilj (Zagreb)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2017.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH

Print supported by Ministry of science and education of Republic of Croatia

Na naslovnici / Cover:

Veduta Ptuja, foto Nataša Kolar

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT - AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA

Društvo za hrvatsku
ekonomsku povijest
i ekohistoriju

Meridijani
IZDAVAČKA KUĆA

Izdano u Hrvatskoj